

Öppna jämförelser 2018

Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden

Många personer är hemlösa eller har svårt att komma in på den ordinarie bostadsmarknaden. Socialtjänsten har en viktig förebyggande roll för att motverka detta. Mer än hälften av kommunerna bedriver uppsökande arbete riktat till de som riskerar att förlora sitt boende.

Hyresskulder är den vanligaste orsaken till att personer blir avhysta (vräkta) från sin bostad. Knappt en av fyra kommuner har en beslutad rutin för att aktivt söka upp barnfamiljer som har hyresskulder, för att förhindra att de blir avhysta.

Mindre än var femte kommun har en övergripande plan för att motverka hemlöshet och att personer utestängs från bostadsmarknaden.

Årets resultat visar att:

- 55 procent av kommunerna har uppsökande verksamhet till personer som riskerar att förlora sitt boende. Det är en ökning med 4 procentenheter sedan 2016.
- 23 procent av kommunerna har en aktuell rutin för hur handläggare inom ekonomiskt bistånd ska agera för att förhindra att barnfamiljer med hyresskuld blir avhysta (vräkta).
- Knappt en av fem kommuner har en aktuell övergripande plan för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden.
- Var tredje kommun har överenskommelser med hyresvärdar om samverkan på övergripande nivå (34 procent).

Det finns skillnader i resultaten mellan länen och kommunerna.

Fler söker upp personer som riskerar sitt boende

Socialtjänsten har en viktig förebyggande roll för att förhindra social utestängning [1]. Med ett uppsökande arbete och genom att erbjuda behovsanpassat stöd och insatser till särskilt sårbara grupper kan socialtjänsten förebygga att enskilda blir bostadslösa. Alla som inte betalar hyran i tid, inte sköter om sin lägenhet eller som stör sina grannar kan bli uppsagda. Personer som lever i ekonomisk och social utsatthet till följd av exempelvis våld i nära relation, långvarig arbetslöshet, psykisk sjukdom eller begynnande demens löper dock större risk att förlora sitt boende [2].

Få händelser skapar en så stor risk för att personer ska hamna i hemlöshet som att bli avhyst (tidigare vräkt). Den vanligaste orsaken till att hyresvärdar ansöker om avhysning är obetalda hyror [3]. Det är angeläget att socialtjänsten uppmärksammar orsakerna till att personer och familjer inte betalar sin hyra. Även när fastighetsägaren ansökt om avhysning hos Kronofogden, kan socialtjänsten bidra till att undvika att en avhysning genomförs [2,4]. Störst effekt har det förebyggande arbetet om det sker i samverkan med de lokala fastighetsbolagen och hyresvärdarna [2].

Något fler kommuner har i år uppgett att de bedriver uppsökande arbete riktat till personer som av olika skäl riskera att förlora sitt boende, jämfört med 2016.

Tabell 1. Indikatorer om socialtjänstens arbete som förebygger att personer blir av med sin bostad 2016, 2018

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg. Procent, riket.

Indikatorområde	Indikator	2016	2018
Uppsökande verksamhet	Uppsökande verksamhet riktad till de som riskerar förlora sitt boende	51	55
Personalen agerande för att förebygga avhysning	Aktuell rutin för att förhindra att barnfamiljer avhyses	23	23

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, myndighetsutövning, 2016 och 2018, Socialstyrelsen

Barnen behöver uppmärksammas

Ett tryggt boende och kontinuitet är av grundläggande betydelse för barns utveckling och välmående, motsatsen kan ha en negativ inverkan på barns psykiska och fysiska hälsa och på deras skolgång. För barnets bästa innebär det att undvika både ofrivilliga flyttar, att leva i osäkra tillfälliga boendelösningar och, i värsta fall, i hemlöshet [5,6]. Barnfamiljer blir fortfarande avhysta och många barn har dessutom föräldrar som saknar ett eget boende [3,7]. Barn som har upplevt en vräkning önskar att de själva fått information från och samtal med socialsekreterare om vad som hände. Helst hade de velat att familjen fått hjälp innan, så att de aldrig hade blivit avhysta [6].

Principen om barnets bästa är en av barnkonventionens grundpelare och ska beaktas vid socialtjänstens olika insatser där barn berörs. Att aktivt söka upp en barnfamilj med hyresskuld och se till att skulden regleras är ett effektivt sätt att säkerställa att familjen inte blir avhyst [4]. En rutin för hur handläggare ska agera när socialtjänsten får information om hyresskulder är ett stöd när situationen uppstår. I år har 23 procent av kommunerna uppgett att de har en sådan skriftlig rutin, det är samma andel som 2016.

Få kommuner har en övergripande plan mot hemlöshet

Hemlöshet och bostadsbrist finns nu i de flesta av landets kommuner, trots den kraftigt ökande byggtakten [7,8]. Bristen på bostäder, höga krav för att få hyreskontrakt och dyra hyror för nybyggda bostäder har bidragit till att fler personer har svårt att komma in på den ordinarie bostadsmarknaden [8,9,10]. Antalet sociala kontrakt har också ökat markant de senaste åren. Drygt 250 kommuner uppger att de hyr ut lägenheter med tillsyn och särskilda villkor eller regler i andra hand till personer som inte har blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden [11]. För att motverka att människor lever i hemlöshet och under osäkra boendeförhållanden behövs övergripande planering och strukturella lösningar. Lokalt behövs samverkan såväl inom den kommunala organisationen som tillsammans med externa aktörer såsom kommunala bostadsbolag och privata hyresvärdar [12].

Resultaten visar att 19 procent av kommunerna har en aktuell övergripande plan för hur hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden ska motverkas.

En övergripande plan kan innehålla långsiktiga gemensamma mål och kan beskriva åtgärder för att motverka bostadsbrist och att personer utestängs från bostadsmarknaden, roll- och ansvarsfördelning för berörda nämnder och aktörer, samarbetsformer och hur arbetet ska genomföras. Planen kan även innehålla när, och på vilka sätt, målen ska följas upp. [10,12]

En av tre har överenskommelse med fastighetsägare

Kommunen kan även skapa överenskommelser med de lokala bostadsföretagen och hyresvärdarna om tillgång till bostäder för personer som inte kommer in på bostadsmarknaden. Resultaten visar att 34 procent av kommunerna har en sådan aktuell överenskommelse om hur samverkan ska bedrivas på övergripande nivå med bostadsföretag och hyresvärdar.

Referenser

1. Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst. Delbetänkande av Utredningen Framtidens socialtjänst (SOU 2018:32)
2. Stöd för socialtjänsten i arbetet för att förebygga avhysningar. Socialstyrelsen; 2017
3. <https://www.kronofogden.se>
4. Om hemlöshet och bostadens betydelse. Socialstyrelsens podd, avsnitt 39: <http://www.socialstyrelsen.se/padjupet-podd/Files/index.html>
5. Andersson, G. & Swärd H. Barn utan hem: olika perspektiv. Lund: Studentlitteratur; 2007
6. Inget rum för trygghet, Stockholm: Barnombudsmannen Temarapport Max18; 2016
7. Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär. Socialstyrelsen; 2017

8. Bostadsmarknadsanalyser 2017. Boverket: <http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsplanering/regionala-bostadsmarknadsanalyser-2017/slutsatser/>
9. Hemlöshet – en fråga om bostäder. Slutrapport för länsstyrelsernas hemlöshetsuppdrag 2012–2014. Länsstyrelserna; 2015
10. Sahlström Negash, H, Landqvist, G. & Weber, E. Bostad sökes. Att stödja kommuner och andra aktörer i arbetet med att underlätta inträde på bostadsmarknaden m.m. Delrapport. Länsstyrelserna; 2016
11. Kommunernas särskilda boendelösningar. Boverket: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsplanering/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten-i-korthet/olika-grupper/kommunernas-sarskilda-boendelosningar/>
12. Bostad sökes. Slutrapport från den nationella hemlöshatssamordnaren. Regeringskansliet; 2014

Öppna jämförelser

Målet med öppna jämförelser inom socialtjänsten och hemsjukvården är verksamhetsförbättring som kommer brukaren till gagn.

Datakälla: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård, kommunundersökning, myndighetsutövning, 2018, Socialstyrelsen.

95 procent av kommunerna har besvarat enkäten.

Öppna jämförelser av kommunernas arbete för att motverka hemlöshet och utestängning av bostadsmarknaden görs vartannat år sedan 2012.

Mer information

Du hittar alla resultat i Excelfilen, redovisade för stadsdelar i Göteborg och Stockholm, på kommun-, läns- och riksnivå:

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2018/2018-6-2>

I Användarguiden finns information om hur resultaten kan användas, metod, beskrivningar av indikatorer och bakgrundsmått:

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2018/2018-6-2>

Kontakt:

Charlotta Fondén

Telefon: 075-247 30 88

E-post: charlotta.fonden@socialstyrelsen.se